

«فرهیختگان» به ابهام‌ها درباره نفع اقتصادی برجام برای ایران پاسخ می‌دهد

کارنامه اقتصادی برجام

۹۶ و اوایل سال ۹۷) افزایش بسیار چشمگیری داشته‌اند، به‌طوری‌که برای مثال در پسابرجام قیمت هر گرم طلای ۱۸ عیار با افزایش ۹۷ درصدی مواجه بوده و دلار نیز نوسان ۸۷ درصدی را تجربه کرده است. در زمینه تولید نیز گرچه بخش‌هایی چون خودروسازی، افزایش تولید نسبتاً مناسبی را به لحاظ کمی تجربه کرده‌اند، اما صادرات خودروسازان نیز در پسابرجام شاهد افت ۸۷ درصدی بوده است. علاوه‌بر این، بخش‌هایی نیز مانند سیمان با کاهش ۲۳ درصدی تولید و کاهش ۷۰ درصدی صادرات روبرو بوده و بخش ساختمان نیز دچار افت ۵۰ درصدی شده‌اند. بخش گردشگری نیز از دیگر بخش‌های اقتصادی (زیرمجموعه بخش خدمات) است که برخلاف ادعای دولت و انتظار فعالان این بخش، در پسابرجام نه تنها توسعه مناسبی نداشته است، بلکه شاهد رشد منفی نیز هست.

این در حالی است که در پسابرجام ۲۸ عضو اتحادیه اروپا فقط سه درصد از کل محصولات غیرنفتی ایران را خریداری کرده‌اند. کاهش صادرات اقلام غیرنفتی چون محصولات کشاورزی، محصولات پتروشیمی و ميعانات گازی از دیگر تحولات بخش تجارت خارجی است. افزایش تعداد اقلام وارداتی که بخش قابل توجه (افزایش ۵۰۰ قلم کالا) آن جزء اقلام مصرفی است، در پسابرجام کاملاً خودنمایی می‌کند. همچنین بررسی هانشان می‌دهد قیمت‌ها در پسابرجام (به‌ویژه در سال

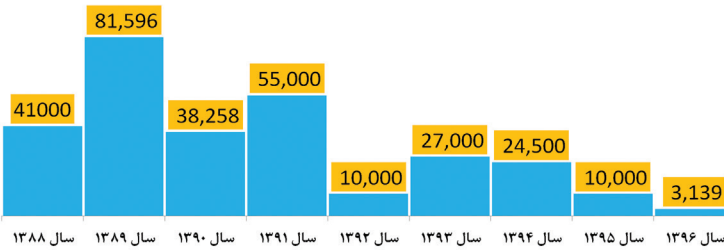
سطح مراودات اقتصادی و خرید محصولات غیرنفتی ایران نشان نداده‌اند. گزارش پیش‌رو، تحولات سه حوزه تولید، تجارت خارجی و قیمت‌ها را در پسابرجام بررسی کرده است. بر اساس این گزارش، آنچه در پسابرجام عاید اقتصاد ایران شده، چیزی جز تامین مواد واسطه‌ای و مصرفی از مسیر اتحادیه اروپا نبوده است، به‌طوری‌که بررسی‌های آماری نیز نشان می‌دهند در پسابرجام میزان واردات ایران از آلمان بیش از ۱/۵ برابر، از انگلیس بیش از سه برابر و از فرانسه نزدیک به ۲/۵ برابر افزایش یافته و

حدود ۱۰ روز از خروج آمریکا از برجام می‌گذرد، ایران، اروپاییان و دو کشور چین و روسیه همچنان خواستار حفظ این توافقنامه هستند. گرچه ایران تاکید کرده که در صورت تضمین منافع خود در این معاهده خواهند ماند و هیچ مذاکره‌ای برای اضافه کردن مفاد جدیدی به توافق قبلی را نخواهد پذیرفت، اما شاخص‌های اقتصادی نیز نشان می‌دهند آنچه به‌عنوان منافع دولت ایران از برجام روی کاغذ یاد می‌شود، عمدتاً شامل تسهیل فروش نفت، تامین مواد اولیه مورد نیاز تولید داخلی، خرید قطعات خودرو و واردات مواد مصرفی محدود شده است.

بر این اساس، در پسابرجام به دلیل آنچه از طرف اروپایی‌ها به‌عنوان «مشکل مبادلات بانکی» یاد می‌شود، طرف‌های اروپایی و غیراروپایی به‌واسطه ترس از بازگشت تحریم‌ها و عهدشکنی آمریکایی‌ها، رغبتی برای سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت، فروش تکنولوژی به ایران، افزایش

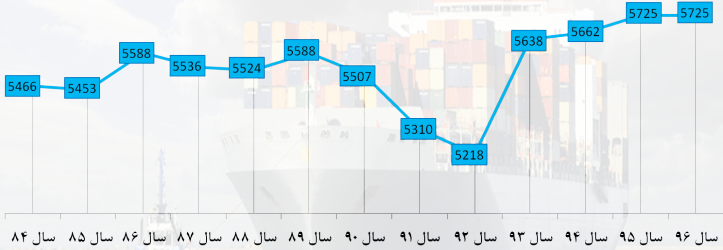
تجارت خارجی

صادرات خودروهای سواری ایرانی طی دوره ۹۶-۱۳۸۹ (دستگاه)

براساس نمودار، صادرات خودروهای سواری در پسابرجام به نینا روندی نگرفته است، بلکه خودروهای سواری اغلب بازارهای منطقه‌ای و فراتر از آن را دست می‌دهد. البته قابل ذکر است که تولید خودرو بواسطه رونق واردات قطعات منطقه خودرو، در پسابرجام رونق خوبی داشته است. اما مسئله این است که اگر روند فعلی تولید بیش از یک میلیون و ۵۰۰ هزار خودروی سواری ادامه پیدا کند، این میزان بیش از تقاضای سالانه داخلی و کنش بازار است.

تعداد اقلام وارداتی طی دوره ۹۶-۱۳۸۴

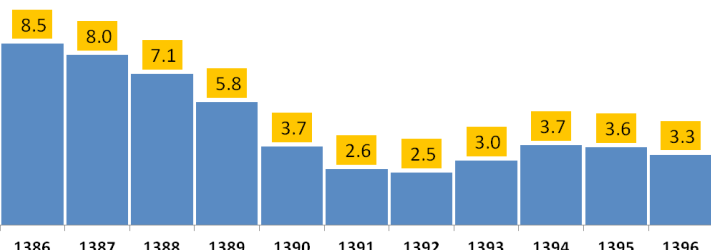
تعداد اقلام وارداتی به‌طور قابل‌توجهی در سال‌های اخیر افزایش یافته است. در این زمینه به اینکه حدود ۱۸ درصد از اقلام وارداتی، اقلام مصرفی هستند، لازم به‌توجه است. بر اساس این گزارش، آنچه در پسابرجام عاید اقتصاد ایران شده، چیزی جز تامین مواد واسطه‌ای و مصرفی از مسیر اتحادیه اروپا نبوده است، به‌طوری‌که بررسی‌های آماری نیز نشان می‌دهند در پسابرجام میزان واردات ایران از آلمان بیش از ۱/۵ برابر، از انگلیس بیش از سه برابر و از فرانسه نزدیک به ۲/۵ برابر افزایش یافته و

تراز تجاری ایران با ۲۰ کشور اصلی صادرکننده کالا به کشور (میلیارد دلار)

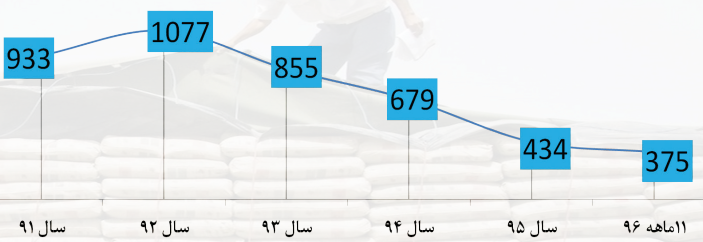
روند تراز منفی تجاری کشور با ۲۰ صادرکننده اصلی کالا به ایران در پسابرجام سرعت بیشتری به خود گرفته است، به‌طوری‌که در سال ۹۶ این میزان نسبت به سال ۹۵ دو برابر و نسبت به سال ۹۴ نیز تقریباً به ۱/۵ برابر افزایش نشان می‌دهد.

سهم صادرات به اتحادیه اروپا از کل صادرات کشور (درصد)

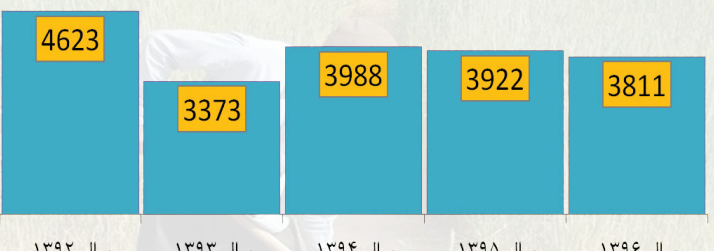
در سال ۹۶ فقط ۲/۳ درصد از کالاهای ایرانی به ۲۸ کشور عضو اتحادیه صادر شده است. این درحالی است که واردات ایران از آلمان در پسابرجام ۱/۵ برابر، انگلیس سه برابر و فرانسه ۲/۵ برابر افزایش یافته است.

میزان صادرات انواع سیمان طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۱ (میلیون دلار)

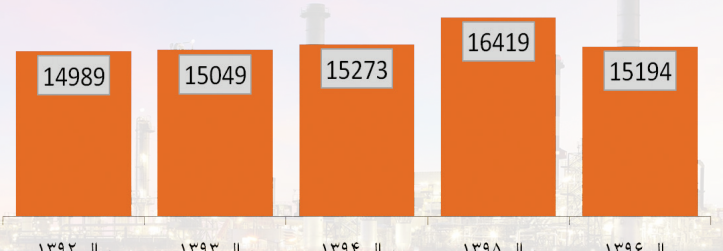
صادرات سیمان در دو سال اخیر نیز روند کاهشی داشته است. کاهش با ممنوعیت واردات عراقی‌ها، بیشترین تاثیر را بر روی کاهش صادرات سیمان ایران داشته است. با این حال پس از کاهش خرید عراقی‌ها، بازارهایی در کشورهای منطقه چندان جدی نگرفته‌اند.

وضعیت صادرات محصولات کشاورزی (میلیون دلار)

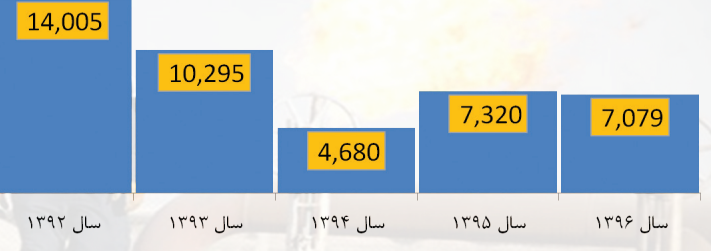
میزان صادرات محصولات کشاورزی در پسابرجام روندی نداشت و در سال ۹۶ حدود ۱۱۱ میلیون دلار کاهش نشان می‌دهد.

وضعیت صادرات پتروشیمی (میلیون دلار)

در سال ۱۳۹۶ میزان صادرات محصولات پتروشیمی حدود ۷/۴ درصد نسبت به سال ۹۵ کاهش داشته است. در پسابرجام تحول مثبتی در صادرات محصولات پتروشیمی دیده نمی‌شود.

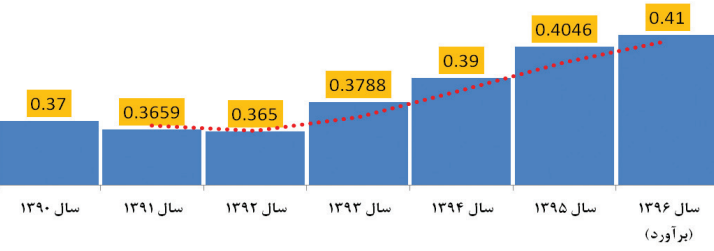
وضعیت صادرات ميعانات گازی (میلیون دلار)

میزان صادرات ميعانات گازی طی سال‌های ۹۲ تا ۹۶ روندی کاهش داشته است. میزان صادرات ميعانات گازی از ۱۴ میلیارد دلار در سال ۹۲ به ۷/۲ میلیارد دلار در سال ۹۶ رسیده است که کاهش ۴۷/۷ درصدی را نشان می‌دهد. پس از برجام، تاثیر مثبتی در این حوزه مشاهده نمی‌شود.

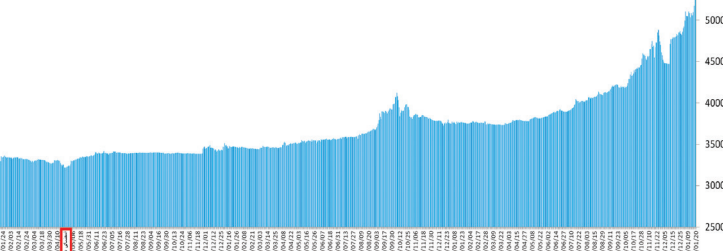
قیمت‌ها و ضریب جینی

تحولات ضریب جینی در چند سال اخیر

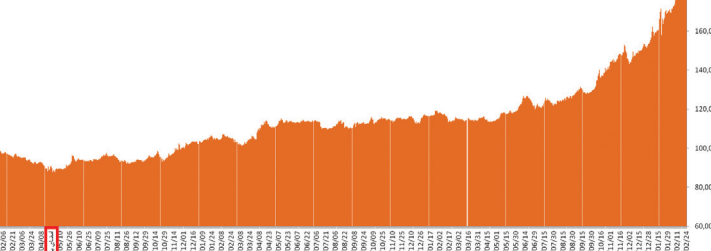
ضریب جینی بیانگر شکاف طبقاتی است و بین صفر (معرف جامعه‌ای با برابری کامل توزیع درآمد) و یک (نمایانگر عدم برابری توزیع درآمد در جامعه) متغیر است. براساس نمودار، وضعیت شکاف طبقاتی به بدترین شرایط خود در ۶ سال اخیر رسیده است.

تغییرات نرخ دلار در پسابرجام

نرخ دلار در روز شنبه ۲۲ تیر ۹۲ (روز نمایش توافقنامه برجام) حدود ۲۲۰۰ تومان بود که در ۲۳ تیرماه سال ۹۵ به ۲۲۰۰ تومان رسیده بود. اما نوسانات شدید ناهمگامی باقی ماند. موجب شد دلار در شروع سال ۹۷ حتی به نازل بیش از ۴ هزار تومان وارد شود و با کمترین نرخ از ۲۲۰۰ تومان است. با این توضیح که در بازار غیررسمی خبر از نازل دلار ۴ هزار تومانی است.

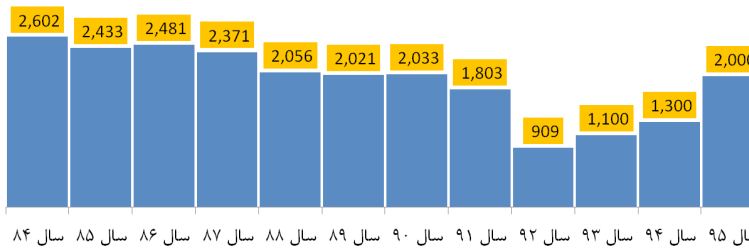
تغییرات قیمت طلای ۱۸ عیار در پسابرجام

هر گرم طلای ۱۸ عیار در روز شنبه ۲۲ تیر ۹۲ (روز نمایش توافقنامه برجام) حدود ۹۶ هزار تومان بود که در ۲۳ تیرماه سال ۹۵ به ۱۲۰ هزار تومان رسید. اما نوسانات شدید ناهمگامی باقی ماند. موجب شد قیمت طلای ۱۸ عیار در نیمه دوم اردیبهشت سال ۹۷ به ۱۸۰ هزار تومان رسید. البته در نیمه دوم سال ۹۷، قیمت طلا به ۱۸۰ هزار تومان رسید. البته در نیمه دوم سال ۹۷، قیمت طلا به ۱۸۰ هزار تومان رسید.

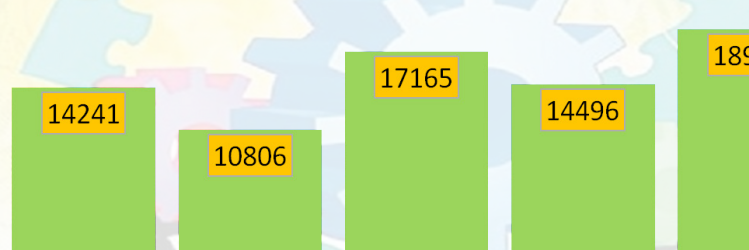
صادرات نفت و بخش صنعت

میزان صادرات روزانه نفت ایران طی دوره ۹۶-۱۳۸۴ (هزار بشکه)

ایران در سال ۱۳۸۴ روزانه بیش از ۲ میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه نفت صادر می‌کرد که این میزان تا سال ۱۳۹۲ به حدود ۹۰۰ هزار بشکه کاهش یافت. در پسابرجام تولید و صادرات نفت ایران به بیش از دو برابر سال ۹۲ رسیده است. البته این میزان، تقریباً برابر با میزان صادرات سال ۸۴ است. همچنین ۶۰ درصد از نفت ایران به کشورهای آسیایی و ۴۰ درصد آن به اروپا صادر می‌شود.

وضعیت صادرات بخش صنعت (میلیون دلار)

میزان صادرات صنعتی در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ نزدیک به ۳۱ درصد افزایش یافته است. این میزان نسبت به قبل از برجام یعنی سال ۹۴ حدود ۱۰/۵ درصد افزایش نشان می‌دهد.

حوزه تولید (بخش صنعت و خدمات)

تعداد گردشگران خارجی واردشده به ایران طی سال‌های ۹۶-۱۳۸۶ (نفر)

حدود یک هفته قبل از انتخابات سال ۹۲ رئیس‌جمهور گفت با یک برنامه‌ریزی دقیق می‌توان تعداد سالانه گردشگران خارجی را به ۱۰ میلیون نفر رساند. اما در پسابرجام آمار گردشگران وارد شده چندان رضایت‌بخش نیست و در بهترین حالت در سال ۹۵ تعداد ۴ میلیون و ۹۰۰ هزار گردشگر به ایران آمده است که در مقایسه با شاهد سال قبل از خود، حکایت از رشد منفی است.

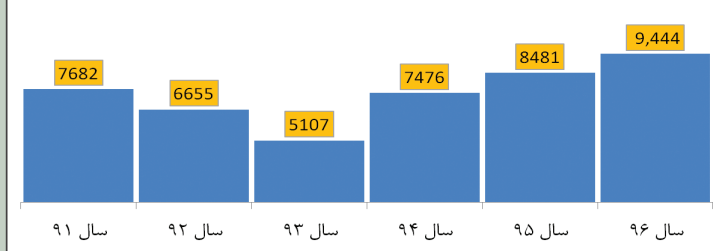
وضعیت تولید سیمان طی ده سال اخیر (میلیون تن)

براساس نمودار، میزان تولید سیمان در سال‌های اخیر کاهش چشمگیری داشته است. کاهش صادرات، کاهش ساخت و ساز، توقف مسکن مهر و کاهش بودجه پروژه‌های عمرانی از جمله دلایل این امر است.

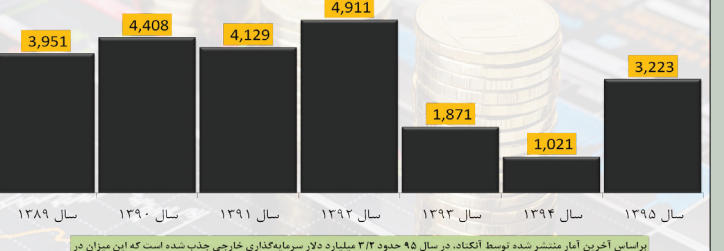
بدهی و سرمایه‌گذاری خارجی

بدهی‌های خارجی ایران طی شش سال اخیر (میلیون دلار)

میزان بدهی خارجی ایران در سال ۹۶ به ۹/۴ میلیارد دلار رسیده است که نسبت به سال ۹۴ حدود ۲ میلیارد دلار افزایش نشان می‌دهد.

میزان سرمایه‌گذاری خارجی جذب‌شده در طول ۹۵-۱۳۸۵ (میلیون دلار)

براساس آخرین آمار منتشر شده توسط انستیتاد در سال ۹۵ حدود ۲/۳ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده است که این میزان در مقایسه با قبل از برجام نیز تفاوت چندانی ندارد. با توجه به اینکه آمارهایی سرمایه‌گذاری خارجی معصوم و جذب شده بسیار متفاوت است، میزان سرمایه‌گذاری خارجی سال ۹۶ در این نمودار ذکر نشده است. چون تجربه سال‌های قبل نشان می‌دهد فقط ۳۵ فی ۴۰ درصد سرمایه‌گذاری خارجی معصوم محقق می‌شود.